

Mirmehdi AĞAĞLU

Cüzeppe Kulikkyya italyan yazıçısı, ssenaristdir. 1965-ci ildə anadan olub. Turin Universitetinin fəlsəfə fakültəsini bitirən Kulikkyya ilk kitabı "Hor kos aşağı"dan sonra nüfuzlu müəkkəflər qazanıb. Əsər 1997-ci ildə ekranlaşdırılıb.

Kulikkyya oxumağı dəlicəsinə sevdiyi üçün yazmağa başlayıb: "Bozi hekayələri o qədər sevirdim ki, başqaları tərəfindən çoxdan yazılmasına rəğmən onları yenidən yazmaq istəyi ilə yanib-tutuşurdum, həm də beləcə oxuduqlarımı əsla unutmuyacağdım." O, isti yay günlərində Hekliberri Finlo Mississipi çayına atılmağı, Lonq Con Silvero ilk dəfə rast gəldikdə yaşadığı həyəcana, Artos, Portos və Aramistlo birləşib ələmi bir-birinə qatmağı bütün qəlbə ilə arzulanğını indi də unutmayıb.

O arzu ilə də Kulikkyya yazıçı olub, hekayələri, romanları çap olunub. Kulikkyya təkcə İtaliyada deyil, dünyanın bir çox yerində tanınan yazıçıdır. Görünür, o, bu mərtəbəyə necə yüksəlib? Çətin olmayıb ki? Ümumiyyətlə, yazıçılığı seçmək bir insana hansı məhrumiyətləri verir?

Cüzeppe Kulikkyya "Demək yazıçı olmaq istəyirsən?" kitabında bu suallara cavab verməyə çalışır. İtaliyada yazıçılıq peşəsi, yazıçıların üzvlük və fəxriyyətləri, keçdikləri yol, nəşriyyatlar və onların yazıçılara əməkdaşlıqından ironik bir dillə bəhs edir.

Kulikkyyanın uşaq vaxtından mütləqə dorin sevgisi olub. Bu sevgini isə ona bərbər olan atası ilə anası aşıləyib. Balaca evləri uşaqlar üçün sadələşdirilmiş kitablardan tutmuş incəsənət və mədəniyyət ensiklopediyalarına qədər bütün növ kitablara dolub-daşmış. Valideyləri kitabla pul xərcləməyə heç vaxt xosislik etməyiblər. Buna görə yazıçı ata-anasına borclu olduğunu yazır.

"İtaliyada oxucudan çox yazıçı var." - Kulikkyya yazır. Bu fikir bizə də yad deyil. "İtaliya" sözünü "Azərbaycan"ə dəyişməklə özümüz bu cümləni nə qədər işlətməmiş "Azərbaycanda oxucudan çox yazıçı var". Demək orda da mənzərə fərqli deyilməmiş. Kulikkyya deyir: "Əgər mənim bu kitabımı oxuyursuzsa, deməli, siz də artıq bir roman yazmışsınız. ya da qısa müddət sonra yazacaqsız." Məhərdən oxucu təvəkkürləndirən uzaqlıq kimi başa düşməzse öz şəxsi təcrübəmə əsaslanaraq deyə bilərəm ki, rastıma çıxan ən alovlu oxucuların bəli bir müddət sonra nəşə yazdığını dəfələrlə şahidi olmuşam. Bu oxucuların potensial yazıçı olduqlarını görmək bir tərəfdən sevindirici hal olsa da, digər tərəfdən adanı məyus edir. Çünki bu fakt özü Azərbaycanda mütləq səviyyəsinin nə qədər məhdud olmasının göstəricisidir. Deməli, kitab oxuyanlar adı oxucular deyil, onlar yazıçılıq eşqi ilə yanib-tutuşanlardır. Kulikkyya da belə oxucularla az rastlaşmayıb. Həttə yazdığı romanın axırını gətirə bilmədiyi üçün onunla birlikdə kitab çıxarmayı təklif edənlər də olmayıb.

Yazıçı olmaq istəyənlərə Cüzeppe Kulikkyya məsləhəti

Kulikkyya Alberto Arbasinonun (İtalyan yazıçı və esseist - M.A.) "Üç addım" teoriyasına əsaslanaraq yazıçıları aşağıdakı qruplara bölür:

İlk kitabı çıxan yazıçı avtomatik olaraq "Gələcək vəd edən istedad" adını qazanır.

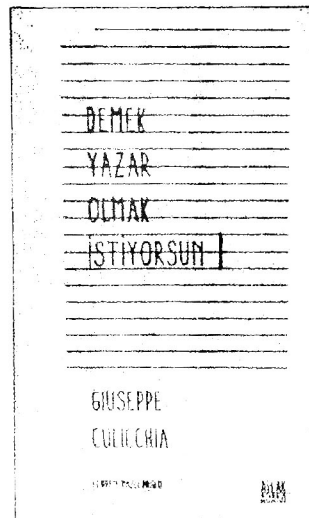
İkinci kitabdan sonra bütün yazıçılara istərisiz "Yaramaz horii" ünvanı verilir. Birinci kitabı çıxan zaman hələ kitab evində satılacaq edən Kulikkyyanı işçilər zarafatla "yazıçı" - deyə çağırırmışlar (Bizdə də olma qələm götürənə hamı "şair" - deyə müraciət etməmiz?). Bir gün iti ilə gələn alçıya kitabını göstərərək onun müəllifi olduğunu deyir. Alçımm üzündəki heyvət qarışıq təəccübü görən Kulikkyya da sevinir, lakin müdirin qofill səsini sevinmə anında son qoyur: "Yazıçı yerdəki heyvan necisini tomlaş." Sən demə, alçımm başı səhbətə qarışan zaman iti işləri korlayıb.

Bizim ədəbi mühitədə adətən "Gələcək vəd edən istedad" yerinə "Ümidverici gənc" ifadəsi işlədilsə də, münasibət aşağı-yuxarı İtaliyadakı kimidir. Tənqidçilər belələri haqqında ürkətlə danışırlar. "İstedadlı və ümidverici" ifadəsi ilk kitabı çıxan müəllifi üçün səxavətlə xərclənir. Elo ki, ikinci kitab çıxdı...

Əli mərkəzə onda başlayır. Elo bil dünyəyə qədər öyrəlin, ümid bəslənmə yazıçı sən deyildin. Elo bil sənə tərifiylən adamlar bunlar deyildi. Bəs nə oldu? Nə dəyişdi? Əvvəlkine bəxanda hesabla yaradıcılığında da irəliləyib olub, o zaman niyə hamı sənəni qəddarcasına davıran? Günahın nədir? Birinci kitabdan sonra bu işin daşını atmaq, yəni kitab buraxmaq?

Suallar çoxdur, bəs cavab? Cavab isə çox sadədir. Görək ilk kitabdan sonra bir daha kitab çıxarmıyasan. Yox, əgər birinci kitabdan sonra yenini çıxaraq öz ölinlə bu buxovu boynuna keçirmənsən, o zaman qəbulun. Qocalıb saç-saqal ağardana qədər "Yaramaz horii" olaraq qalacaqsan. Bu məsələdə yalnız bir təşəllil olacaq: İtaliyada da belədir, axtarsan, elo dünyənin hər yerində də.

Bizdəki kimi İtaliyada da "gənc yazar" ifadəsi geniş yayılıb. Kulikkyyaya görə bir zamanlar bəli ifadədən istifadə edilməmiş. Misal üçün, Artur Rembonu yandıqlarına "gənc yazar" kimi təqdim etmək Pol Verlenin ağlından bəli keçməmiş. Hər şey Andrea de Carlonun (Məşhur İtaliya yazıçısı - M.A.) ədəbiyyat dünyasına addım atmasıyla başlayıb. Carlonun yaşlı ölini ötsə də, onu yəni

"gənc yazar" adlandırılırlar. Üstəlik indi qırx-altı yaşlı yazarlar da özlərinə qənc deyilməsindən xoşlanırlar. Yazıçı buna görə "Nyu-Yorker qəzeti" almış-yetmiş yazdığı bu alternativ gənclərə "yeni yaşlılar" deyir.

Kulikkyya ilk kitabı ilə bağlı başına gələn maraqlı hadisələri də danışır. Biri bəli olubmuş: Birinci kitabı çıxan zaman hələ kitab evində satılacaq edən Kulikkyyanı işçilər zarafatla "yazıçı" - deyə çağırırmışlar (Bizdə də olma qələm götürənə hamı "şair" - deyə müraciət etməmiz?). Bir gün iti ilə gələn alçıya kitabını göstərərək onun müəllifi olduğunu deyir. Alçımm üzündəki heyvət qarışıq təəccübü görən Kulikkyya da sevinir, lakin müdirin qofill səsini sevinmə anında son qoyur: "Yazıçı yerdəki heyvan necisini tomlaş." Sən demə, alçımm başı səhbətə qarışan zaman iti işləri korlayıb.

Üçüncü kitabı çapdan çıxandan sonra satılacaq peşəsindən uzaqlaşan Cüzeppe başa düşür ki, yazıçılıq təkcə kitab yazmaqdan ibarət deyil: "Yazıçı olmaq, yazmağı düşündüyüm şeyi yazmaqdan ibarət deyildir. Yazıçı olmaq İtaliyanı, Avropamı, həttə bəxtim bir az da gətirərsə, bütün dünyanı gözəb, kitablarımı oxucularıma tanımağı və öz reklamımı, promosyonumu qurmağı da əhatə edirli."

Təəssüf ki, Kulikkyyanın bir yazıçı kimi yaşadıklarının çoxu bizim ədəbi prosədə və kitab nəşrinə ya heç bəli vermir, ya da fərazmental şəkildə olur. Bununla bəli onun təcrübələrinin bəzilərinə paylaşmaq, bəli vaxtında bizdə də qərar qazan kimi bir kitab bazarı formalaşdı, indidən təcrübə qazanaq.

Kulikkyyanın bir az da ironik dillə anlatdığına görə İtaliyada "Yaramaz horii" kəlcqorıyasına girmiş yazıçılar arasında geniş yayılmış sindromu var: CŞSS - Çox Satanlar Siyahısı Sindromu. Bu sindromun ən çox şənbo-bazar günləri özünü göstərir. Yeni İtaliyanın ən böyük qəzetləri öz ədəbiyyat əlavələrində çox satılan kitabların siyahısını açıqladıqları orofədə. Bu, adətən kitabın çap olunmasından 14 gün keçəndən sonra baş verir. Kitablardan adətən 14 günə rəfərdə öz yerlərini tapırlar. Kulikkyyanın yalnızca olaraq deyək ki, yazarların 99 faizində bu sindrom müəyyən olub. Əlamətlər: Dəlicəsinə qəzəb, narahatlıq, ruhi pozğunluq və paranoia. CŞSS kitab çap olunduqdan 14 gün sonra qəzetlərin çox satılanlar siyahısında öz adlarını görməyən yazıçılara da rast gəlinir. Bu siyahıda adlarına rast gəlməyən yazıçılar adətən homin ədəbiyyat əlavələrinin redaktorlarını ihtiham edirlər. Həttə adı siyahıda yer alan yazıçı da çox vaxt narazı qalır. Çünki Kulikkyyaya görə "yazarların təbiəti elədir ki, birinci olmasa bəli, oduqları sıranın ən azından bir üstündəki yeri haqq ələdiklərinə inanmaqlıqlardır."

İkinci kitabı çıxandan sonra "Yaramaz Horii" klubuna üzv olan yazıçı adətən iki növ tənqidlə qarşılaşır. Birinci qrup deyir: "Heyif, ikinci kitabda ona uğur gətirən ilk kitabından uzağa gedə bilməyən gələcək vəd edən istedad oxucularını aldadıb." İkinci qrup isə "Heyif, ikinci imtahanda birinci kitabından tamamilə fərqli yol izləyərək özünü xoyanot edən gələcək vəd edən istedad oxucularını aldadıb" deyəcəklər. Əgər bu tənqidlərə diqqət etmənsiz, yorulacaqsınız. On yaxşı bəli şeylərə baş qoşmaqmaqdır. Çünki siz "Yaramaz horii" siz. İbu tənqidlərə dözmək sizə öhdəliklərə daxildir. Bəli vəziyyətdə "Yaramaz horii"lərdə adətən nəşirlərinə zəng vururlar. Və nəşirlərin cavabı da çox vaxt qısa olur: "Haqqında danışıqları müddətə problem yoxdur." Kulikkyya bu şüarın hər cür yaranı sağladığını deyir, həttə təhriq yararsını bəli.

İkinci romanını çıxandan sonra bozi istisnalar xaric əmənsiz, həttə həqərləndirə dolu rəylərə, araşdırma, tənqid və internet mesajları ilə üz-üzə gəldiyiniz andan öz-özünü bunların arxasında sizo qarşı təşkil olunmuş bir komplonun olub-olmaması sualını verməyə başlayacaqsız. Tezliklə hiss edəcəksiz ki, bu komple teoriyası sizo təkcə yuxunuzdan etmə, gündüzlərinizi də ölinizdən alaraq həyatınızı dəyişir. Kulikkyya bunu şorti refleksiya bonzodir. "Gələcək vəd edən istedad" olduğunuz zaman şörlər oynayan kimi yuxunuz yemək yeyirdinizsə, indi kompüterə qaçaçaqsınız ki, internetə girib sizin haqqınızda nə yazıldığına baxarsınız. Bununla qalmayın dostunuz və ya sevgilinizi bu cür etiraf edə bilərsiniz.

"Gördünüz, ilk kitabım böyük uğur qatı."

zandıği üçün belə edirlər."

"Gördünmü, ilk kitabım çox satanlar siyahısına düşdüyü üçün belə edirlər."

"Gördünmü, heç vaxt mənim kimi gözəl bir ilk kitab yazma bilmədikləri üçün belə edirlər."

Və bu "gördünmülər" belə yekunlaşar: "Gördünmü, sadəcə bu dünyada var olduğum üçün mənimlə belə edirlər."

Vəziyyət bu cür kritik həddə çatdığı zaman Kulikya psixiatr qəbuluna getməyi məsləhət görsə də, ironik dillə davam edir: "Fəqət, işıqlı ədəbiyyat dünyasından bəhs etdiyimiz üçün paranoqlik etməkdə o qədər də haqsız görünmürsüz."

Yəni...

Yəni uğurlarınızı qışqananların, paxıllıq edənlərin olması normaldır. Çünki burada ədəbiyyat dünyasıdır. Və burada dost-düşmən bilinmir. Bunu mən demirəm. Kulikya deyir, "Dostlardanmı, düşmənlərdənmı?" bölümündə və əlavə edir: "...hər hansı bir əsərinizin çap olunması ilə dost çevrənizi də ələkdən keçirmək üçün əlinizə tutarlı səbəb düşdüyünü qəbul etməlisiz. Bu vəziyyət "Gələcək vəd edən istedad" olaraq ilk kitabınızı çap etdirdikdə deyil, ikinci kitabınızı çap edərək həqiqi "Yaramaz hərif" statusu qazanmağınızla eyni vaxtda qarşınıza çıxacaq."

Kulikya bəzi nümunələri də təqdim etməkdən çəkinmir. Görünür, başı çox bəlalər çəkib:

a) dostunuz olduqlarını düşündüyünüz bəzi insanlar kitabınızda onlardan bəhs etdiyiniz üçün sizə salam verməməyə başlayarlar;

b) dostunuz olduqlarını düşündüyünüz bəzi insanlar kitabınızda onlardan bəhs etmədiyiniz üçün sizə salam verməməyə başlayarlar - bu birincidən daha pisdür;

c) dostunuz olduqlarını düşündüyünüz bəzi insanlar onların yazdıqları kitablar rədd edilərkən sizin yazdığınız kitabın çap olunmasına heç bir mənə vermə bilmədikləri üçün sizə salam verməməyə başlayarlar;

d) dostunuz olduqlarını düşündüyünüz bəzi insanlar sizin olmadığınız yerlərdə yazdıqlarınız haqqında heç də xoş olmayan ifadələrlə dolu rəylər bildirər və siz bundan ancaq eyni rəyləri internet forumlarda gördüyünüz təqdirdə xəbəriniz olar;

e) dostunuz olduqlarını düşündüyünüz bəzi insanlar sizin olmadığınız bəzi yerlərdə haqqınızda iynələyici zarafatlar edər, müqaviləyə əsasən haqqınız olan və kitabınızın bazar qiyməti üzərindən əldə etdiyiniz satış gəlirlərinin faizinə işarə edərək artıq başqalarının pulu ilə yaşadığınızı deyərler;

f) dostunuz olduqlarını düşündüyünüz bəzi insanlar yazılarınıza görə sizə xoş sözlər söylədikləri halda zibil qutularında kitabınızı, özü də onlara xoş sözlər yazıb verdiyiniz nüsxəsini taparsız;

g) dostunuz olduqlarını düşündüyünüz bəzi insanlar təzə çıxan kitabınızı görüb heyvətlə girdiyiniz bukinistin rəflərinin arxasında gizlənər və onlara xoş sözlər yazıb hədiyyə etdiyiniz nüsxəni alıb çıxmağınızı gözləyərler.

Kulikya ədəbiyyatçılar arasında dostluq barədə fikirlərini belə yekunlaşdırır: "Yazarlar arasındakı dostluğa gəlincə, eyni qadını arzulayan iki kişinin və ya eyni kişini arzulayan iki qadının arasında dostluq yaranması nə qədər mümkündürsə, yazarlar arasında da dostluq yaranması o qədər mümkündür."

Bizim ədəbiyyat mühitinin italyan ədəbi mühitinə nə qədər bənzəyib-bənzəmədiyini hər bir oxucunun öz ixtiyarına buraxaraq Cüzeppe Kulikya haqqında yazını burada yekunlaşdıraraq. Qorxuram söhbəti çox uzatsaq, qan düşər.